

Verslag bijeenkomst infrastructuur ontwerpsector op 18 juni 2019

stimuleringsfonds creatieve industrie

architectuur vormgeving digitale cultuur

p.o. box 29066
3001 gb rotterdam

groothandelsgebouw
ingang c, 5e etage
weena 723
rotterdam

+31 (0)10 - 436 16 00
info@stimuleringsfonds.nl
www.stimuleringsfonds.nl

kvk rotterdam: 41133717
bank: IBAN NLI3 INGB 0671 3484 26

In haar advies 'Cultuur dichtbij, dicht bij Cultuur' pleit de Raad voor Cultuur voor het openstellen van de BIS voor meer genres en disciplines, waaronder design, mode en digitale cultuur. Deze verbreding biedt kansen voor een versterking van de ontwerpsector. De minister van OCW, Van Engelshoven neemt dit advies over. In haar uitgangspuntenbrief zet ze de koers uit voor de komende Cultuurperiode 2021-2024. Op 18 juni kwamen instellingen uit de ontwerpsector op uitnodiging van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie in Rotterdam bijeen om onder leiding van Angelique Spaninks de (mogelijke) gevolgen van het advies van de Raad, en van de uitgangspuntenbrief die minister Van Engelshoven op 11 juni presenteerde, te bespreken.

De minister zet in op uitbreiding van de BIS door de regeling open te stellen voor de ontwikkelinstelling, specifiek bedoeld voor ontwerp, beeldende kunst, urban arts, filmhubs en crossovers met een interdisciplinaire programmering. Een aantal van de instellingen die nu gebruik maken van de Deelregeling Meerjarige programma's van het Stimuleringsfonds zou hiervoor in aanmerking kunnen komen, aldus Syb Groeneveld, directeur van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, in zijn introductie. Daarmee ontstaat ruimte in het budget van het Stimuleringsfonds, dat ongeveer dezelfde omvang houdt als in de cultuurperiode 2017-2020, om nieuwe initiatieven te ondersteunen. Dat is goed nieuws, want continuïteit is goed en belangrijk, maar een sterke infrastructuur heeft ook baat bij vernieuwing.

wat is een ontwikkelinstelling?

In de uitgangspuntenbrief van de minister is sprake van vijftien ontwikkelinstellingen in meerdere sectoren en disciplines en daar wordt 8,69 miljoen euro voor gereserveerd. Denk hierbij vooral aan ontwerp, filmhubs, popmuziek, urban arts en crossovers. Daarnaast worden drie plekken gereserveerd voor festivals gericht op ontwerp, beeldende kunst en crossovers voor een totaalbedrag van 1,4 miljoen euro. Op de vraag wie er in aanmerking denkt te komen voor de nieuwe, breed gedefinieerde categorie van ontwikkelinstelling in de BIS, steken meerdere aanwezige representanten van instellingen hun hand op. Het begrip wordt geïnterpreteerd als een instelling die intensief met makers samenwerkt aan het ontwikkelen van 'nieuwe dingen' en in mindere mate gericht is op presentatie. Een ander meldt dat de nieuwe categorie in eerste instantie een antwoord is op het wegvallen van de productiehuisen bij de podiumkunsten tijdens de bezuinigingen van 2012. Het begrip 'ontwikkeling' is dus met name gericht op het stimuleren van talent, zowel jong als meer ervaren. In de omschrijving van wat een ontwikkelinstelling zou moeten zijn, missen de aanwezige instellingen het begrip 'onderzoek': dat is een essentieel onderdeel van hun praktijk. Er volgt een discussie over hoe dit gemis onder de aandacht van de

Tweede Kamer kan worden gebracht. Groeneveld zal het onderwerp aan de orde stellen tijdens het rondetafelgesprek op 20 juni met de vaste Kamercommissie Cultuur en vertegenwoordigers van culturele organisaties en fondsen over de uitgangspuntenbrief cultuurbeleid 2021-2024, ter voorbereiding van de behandeling ervan op 27 juni. De aanwezigen in Kriterion wordt geadviseerd het onderwerp ook via de woordvoerders van politieke partijen op de agenda te krijgen.

maatschappelijke vraagstukken op regionaal niveau

Een andere belangrijke aanbeveling van de Raad voor Cultuur, die ook door de minister wordt overgenomen, is het benutten van de ontwerpsector bij de aanpak van maatschappelijke vraagstukken. Zeker op regionaal gebied is daar al een en ander aan de gang, geeft Groeneveld aan, zo richt Zeeland zich op de energietransitie en Arnhem op duurzaamheid in de modewereld. Er zijn verschillende stedelijke en regionale fondsen die geld beschikbaar stellen voor samenwerkingen rond specifieke maatschappelijke vraagstukken. Uit de zaal klinkt de vraag wat de mogelijkheden zijn voor instellingen die in projecten met andere sectoren, zoals de zorg, willen samenwerken. Daar is steeds meer interesse voor, maar het valt niet altijd mee om elkaar goed te verstaan. Het zou helpen als er speciale regelingen voor dergelijke samenwerkingen komen. Het Stimuleringsfonds stimuleert dit soort samenwerkingen al op bescheiden schaal met open oproepen binnen de Actieagenda Ruimtelijk Ontwerp. Dit resulteert in nieuwe initiatieven van burgers en professionals en in voorbeeldprojecten van samenwerking tussen ontwerpers met de zorg of in het onderwijs.

wat zijn de voordelen van de BIS?

Een voordeel is politieke zichtbaarheid: een BIS-instelling valt direct onder de verantwoordelijkheid van de minister. Daardoor heeft een BIS-instelling ook een andere relatie met regio's en provincies en deze positie wekt in het internationale veld vertrouwen, vinden sommigen. Er wordt gewerkt aan een betere afstemming tussen Rijk, regio, provincies en gemeenten – de procedures zijn nu nog erg verschillend – maar op welke manier dit zal worden gerealiseerd is nu nog onduidelijk, geeft Groeneveld aan. Voor de vijftien ontwikkelingsinstelling bij het Rijk is gemiddeld € 650.000 p.j. beschikbaar, de vierjarige regeling van het Stimuleringsfonds heeft een plafond van € 550.000 p.j (en een gemiddelde per instelling van zo'n € 200.000 p.j.). Zo ontstaat er een ontwikkelingsketen voor culturele instellingen die het potentieel hebben om door te groeien. Instellingen in de BIS moeten aan bepaalde prestatie-eisen voldoen.

Kan een BIS-instelling nog aanvragen bij de rijkscultuurfondsen, is een vraag die opkomt. Instellingen die nu geld ontvangen uit een meerjarige regeling van het Stimuleringsfonds, kunnen bijvoorbeeld ook geld aanvragen bij het Mondriaan Fonds of Fonds Podiumkunsten. BIS-instellingen kunnen alleen geen gebruik maken van de meerjarige regelingen van het Stimuleringsfonds. De verwachting is dat dit zo blijft, maar dit zal blijken uit het beleidskader dat het ministerie in oktober publiceert.

Iets anders waar Groeneveld op wijst is de instelling BAK in Utrecht dat als postacademische instelling én als presentatie-instelling geld ontvangt uit de BIS. Nergens staat beschreven dat een instelling maar tot een categorie kan behoren. In de uitgangspuntenbrief van de minister staat verder dat BIS-instellingen bij de specifieke regelingen van de fondsen kunnen aanvragen.

Het Stimuleringsfonds zal de sluitingsdata van aanvraagrondes in 2020 afstemmen op de procedure van de BIS, zodat instellingen die hun aanvraag niet gehonoreerd zien binnen de BIS, alsnog bij het Stimuleringsfonds kunnen aanvragen. Klazien Brummel, senior beleidsadviseur van de Raad voor Cultuur meldt dat de Raad niet langer werkt met vaste commissies voor de verschillende

domeinen en disciplines. Dat maakt het makkelijker om bijvoorbeeld de ontwikkelinstellingen, die vaak zeer van elkaar zullen verschillen in disciplines en activiteiten, te beoordelen.

Groeneveld reageert dat de verbreding van de BIS ook daarom positief is. Als er een meer divers pallet aan instellingen uit de ontwerpsector in de BIS komt, wordt de sector daarmee verbreed en verstevigd.

wat betekent fair pay voor de sector?

Voor de BIS moeten de aanvragers drie codes onderschrijven: de governance code, de fair practice code (inclusief fair pay) en de code diversiteit. Het Stimuleringsfonds liet aanvullend onderzoek doen onder de meerjarig ondersteunde instellingen naar de gevolgen van fair pay voor de ontwerpsector. Het probleem blijkt vooral te zitten in de vele onbetaalde overuren die er worden gemaakt. Om dat gat te dichten moet er zo'n 24% aan personeelskosten bij. Deze instellingen ontvangen samen nu 3,5 miljoen euro subsidie op jaarbasis en daar zou dan 1,8 miljoen bij moeten plus de indexering. Zolang er geen extra geld voor fair pay vrij komt, zal de uitvoering ervan mogelijk leiden tot minder activiteiten, is de conclusie door de zaal.

Voor veel instellingen is het heel gewoon om kunstenaars en makers te betalen; ook voor hun projecten die vaak bestaan uit onderzoek dat niet meteen tot verkoopbare producten leidt. Maar de vraag is waartoe je je moet verhouden als ontwerpveld in de culturele sector; tarieven kunnen in de verschillende sectoren enorm van elkaar verschillen. Volgens Klazien Brummel van de Raad voor Cultuur gaat het er vooral om dat de Fair Practice Code onderhandelingsmacht geeft. Het probleem zit vaak in machtsverhoudingen. Het zou volgens haar al een enorme winst zijn als de overheid het goede voorbeeld zou geven. Maar die onderhandelingspositie wil je ergens op baseren. Verhoudt je je als culturele instelling in de ontwerpsector bijvoorbeeld tot de culturele wereld of tot de creatieve industrie? Dat is nogal een verschil als het om tarieven gaat.

overwegend positief

Groeneveld geeft aan tijdens de hoorzitting in de Tweede Kamer vooral positief te willen reageren op de uitgangspuntenbrief van de minister: de ontwerpsector mag tevreden zijn met de ruimte voor meer instellingen binnen de BIS, waardoor er misschien ook meer ruimte komt in het budget van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie.

Tekst: Lotte Haagsma